

Beelddrager van God gezocht M/V/X

**BEELD
DRAGER
VAN GOD
QUEER BIJBELLEZEN
GEZOCHT
M / V / X**

Buijten & Schipperheijn Motief

LCC+

Ontwikkeld in samenwerking met LCC+, onderdeel van de Alliantie Verandering van binnenuit, ondersteund door de ministeries van OCW en VWS.

ISBN: 978-94-6369-327-1

© 2025 Buijten & Schipperheijn *Motief*
Amsterdam

Behoudens uitzonderingen krachtens de Auteurswet van 1912 mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Voor het maken van kopieën uit deze uitgave, ook voor zover toegestaan door de Auteurswet, zijn vergoedingen verschuldigd. Voor betaling van vergoedingen en voor toestemming voor het overnemen van gedeelten in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken wende men zich tot de uitgevers. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

Voor de Bijbelteksten is in dit boek gebruikgemaakt van de NBV21.

Vormgeving: vonkk.studio - Sander Weeteling

Beelddragers,
omdat we geroepen zijn
om samen Gods kleurrijke
schepping te vieren.

INHOUD

	Beeld van de nieuwe Adam	9
	<i>Mounir Samuel</i>	
	Beelddrager van God gezocht	13
	<i>Jetske Christoff Venema</i>	
	Deel I: De zoektocht naar verbinding	
01.	De Geest in ons midden	23
	Een queer geluid op de weg die we gaan	
	<i>Ramon Roks</i>	
02.	Wij zijn allemaal een vreemdeling	39
	<i>Stijn van der Woude</i>	
03.	Blinde vlekken in de Bijbel	53
	Over context en queerness	
	<i>Willien van Wieringen</i>	
	Deel II: Queer in de Bijbel	
04.	Scheppingskracht vol verlangen naar een gelijkwaardige ander	69
	<i>John Lapré</i>	
05.	De herontdekking van de theologische vulva	81
	<i>Katie Vlaardingerbroek</i>	
06.	Ruimte voor liefde: David en Jonathan opnieuw gelezen	99
	<i>Lea Rosita Pinas-Harper</i>	

07.	God is machtig, maar hoe?	109
	Gods almacht maar dan queer in het verhaal van de genezing van Naäman, de 'Aangename' (2 Kon. 5:1-19a) <i>Wielie Elhorst</i>	
08.	Thuis in Bethanië: een queer blik op de gemeenschap rond Jezus	119
	<i>Corine Sloots</i>	
09.	Het Koninkrijk van de hemel bevindt zich in het tussenin	129
	Over de positie, de sociale en de seksuele status van de eunuch <i>Hinke van Abbema</i>	
10.	Drag Divine: Doop, avondmaal en ambt herlezen	139
	<i>Peter-Ben Smit</i>	
11.	Erbij horen, de doop, en Paulus	147
	<i>Ilse Swart</i>	
	Beelddrager van verbinding gevonden	163
	<i>Jetske Christoff Venema</i>	
	Over de auteurs	167
	Bronnenlijst	171

BEELD VAN DE NIEUWE ADAM

Mounir Samuel

Ik zal het revolutionaire jaar 2011 om vele redenen nooit vergeten. In de Arabischtalige wereld waren hevige volksopstanden uitgebroken. Politieke commentatoren duiden de massale uitbarsting van protesten als een laatste wanhoopsdaad van miljoenen arme en werkloze jongeren. Alsof een mens slechts leeft voor brood en spelen. Achter de politieke omwentelingen in Tunesië en Egypte en de hevige strijd die niet veel later in landen als Jemen, Syrië en Soedan uitbrak, vonkte echter het vuur van een sociale revolutie – een seksuele revolutie ook.

De jongeren riepen om leven, vrijheid en menselijke waardigheid. Ze hadden het over de mogelijkheid tot trouwen, wat feitelijk een verkapte roep om seks was. In de koffiehuisen en achterafstraatjes werd druk gefluisterd over *hob mamnoua*, of verboden liefde. Opeens zag je jonge mannen met oorbellen in zelf geprikte gaatjes op straat. Ook leken ze de hand van hun beste vriend nét wat anders vast te houden. Meiden begonnen zich dan juist meer als jongens te kleden, trokken wijde spijkerbroeken en hoodies aan. Ze wilden niet langer trouwen, maar liever met een vriendin samenwonen. Dat was iets wat tot die tijd volstrekt ondenkbaar was.

Terwijl ik op de Nederlandse radio en tv de luide schreeuw van mijn leeftijdsgenoten passioneel vertolkte, klonk mijn eigen hartenwens als een gesmoord gefluister. Als getrouwde vrouw van een man leefde ik gekooid. Wat wilde ik graag mijn vleugels spreiden en opstijgen, zuidwaarts vliegen om neer te dalen te midden van mijn landgenoten op het Tahrirplein in Cairo. Maar ik droeg een trouwring als zware ketting om m'n vinger.

Niet dat ik in die jaren daarvoor mijn gevoelens voor vrouwen verzwegen had. Als jonge tiener kaartte ik mijn verwarrende verliefdheden bij tientallen mensen aan. Allemaal christenen. Ik ging naar de hervormde kerk, zat op een gereformeerd vrijgemaakte middelbare school en leefde in het hartje van de Bijbelbelt, in Amersfoort. Dus sprak ik vertwijfeld en beschaamd met predikanten, pastors, priesters en godsdienstleraren. Zelfs mijn ouders wisten ervan. Ik kon niemand vinden die mijn gevoelens werkelijk serieus nam. Ik zou verward zijn. Te creatief om grenzen te zien. Simpelweg om aandacht vragen. Of erger nog; lijden aan een duivelse verleiding. Ik werd naar therapie gestuurd om mijn gevoelens voor vrouwen maar vooral hard weg te bidden. Voor masturbatie had de christelijke therapeut overigens ook een oplossing; vooral veel hardlopen en héél koud douchen. De behandeling bleek niet echt aan te slaan.

Dat ik eigenlijk een man was wilde al helemaal niemand weten. Zelf had ik er de woorden niet voor. 'Ik heb een genderprobleem', zei ik tenslotte maar tegen de huisarts. Ze zweeg, keek me verstoord aan en reageerde toen: 'Goed ja, en hoe gaat het met je eczeem?'

Dat was het dan.

Maar op de dag dat de Egyptische president Hosni Mubarak viel, nam ik een besluit. Ik hield het niet meer uit. Na al die vergeefse pogingen kwam ik met beide benen uit de kast. Het werd nationaal nieuws. Zonder dat ik het wist bleek ik de eerste te zijn; de eerste openlijke christelijke lesbienne, de eerste publieke lesbienne van kleur, de eerste Arabischtalige lesbienne van Europa (of zelfs wereldwijd). Ik werd omarmd en verguisd

'Eindelijk ben je van dat geloof af!' tweetten areligieuze Nederlanders vrolijk en verrukt.

'Hoe kan je zo van je geloof afvallen?' schreven christenen verbijsterd en ontzet.

En dat was dan nog mild uitgedrukt. Bekende christenen stuurden me lange brieven. 'Hoe kun je jezelf nog christen noemen?' werd me eerder boos toegebeten dan oprecht gevraagd. En ook: 'Hoe durf je de naam van God nog te gebruiken?'

Van de één op de andere dag leefde ik als een gescheiden vrouw. Ik werd een 'hoer' genoemd en voelde me dat wellicht ook. Ik werd geteisterd door schuldgevoel en zondebesef, maar ook gedreven door een vreemd soort verzet en vechtlust. Ik moest zijn. Ik wilde leven. Ik had lief zoals ik liefhad. En tegelijk wist ik dat ik er nog steeds niet was. Want terwijl ik overal maar *die* lesbienne werd genoemd, wist ik me met de term geen raad. Ik was geen vrouw die op vrouwen viel. Ik was een man. Al wist ik dat Nederland in de verste verte niet voor een dergelijke maatschappelijke transitie in het genderdenken klaar was.

In dat broeierige revolutionaire jaar, waarin ik mijn eigen persoonlijke, sociale en seksuele revolutie ontketende, begon een lange reis. Ik moest mezelf en God hervinden. Ontdekte wat het verschil tussen religie en relatie is. Leerde God kennen voorbij godsdienst.

Ik begon de Bijbel opnieuw te lezen. Beter gezegd; wellicht voor het eerst te lezen. Ik las Gods Woord namelijk eindelijk als het begin van mezelf en niet langer als eindproduct van wat anderen van mij maakten. De verhalen over Jozef met zijn gekleurde mantel die o zo knap gebouwd was, de kus van Jonathan en David, de trouw van Ruth aan Naomi of Johannes die zichzelf als geliefde apostel op Christus schouder vleide, kregen hierdoor een andere klank en betekenis. Maar het meest van al werd ik verliefd op Gods liefde, Zijn genade, Haar grenzeloze trouw, Hun licht. Die unieke drie-enige God die met zichzelf in een eeuwige dans verward is, vol vuur en hartstocht.

Ik begon in te zien hoe eenkennig en eenzijdig de Bijbel al die tijd was uitgelegd. Hoe angstig veel gelovigen zijn, al staat in 1 Johannes 4 zo krachtig dat God liefde is en dat wie de liefde niet kent ook God niet kent. En ook dat die liefde geen ruimte voor angst laat. 'Volmaakte liefde sluit angst uit, want angst veronderstelt straf.'

En zo leerde ik geleidelijk angstloos leven. Mijn eigen angsten af te leggen. Stopte ik met mijzelf te straffen, daar waar God mij allang vergeven had. Want voor ik zelfs maar in de moederschoot gevormd werd kende God mijn naam (Jeremia 1: 5) en God heeft mij vervolgens bij die naam geroepen (Jesaja 43:1), God heeft mijn geluk voor ogen, niet mijn ongeluk en zal mij een hoopvolle toekomst

geven (Jeremia 29:11), met mijn God spring ik over een muur (Psalm 18:30) en ik kan alle dingen aan door Hem die mij kracht geeft (Filippenzen 4:13), want God is met mij tot het einde der tijden (Johannes 16:33), ik ben een parel in zijn hand (Matteüs 13:45-46) en God zorgt voor mij (1 Petrus 5:7), in Christus Jezus is geen veroordeling (Romeinen 8:1) en niets kan mij scheiden van de liefde van Christus (Romeinen 8:38-39), want in Hem leef ik, beweeg ik en ben ik (Handelingen 17:28).

Ik leerde Gods geloften over mijzelf uitspreken, mijzelf liefhebben door het Woord, tot het levend in mij werd én ik ook de laatste stap kon zetten hoe hevig die sociale strijd en het maatschappelijke geweld vervolgens ook waren (en soms nog steeds zijn).

Want God schiep mij naar zijn beeld; naar het beeld van God schiep Hij mij; mannelijk en vrouwelijk schiep Hij mij. (Genesis 1:27).

Ik ben een trans man. Een mens. Een kind van God.

Ik ben een beelddrager. Geschapen naar Gods evenbeeld

In dit boek brengen uiteenlopende queer theologen de Bijbel tot leven en weten zij nieuwe betekenis aan het beelddragerschap te geven. Ik bid dat het jou als lezer de inspiratie en moed mag geven om een eigen goddelijke herschepping aan te gaan. Laten we proberen allemaal een nieuwe Adam te worden, als eerste mens, masculien én feminien en daarmee in de ander - hoe anders ook - de unieke uiting van Gods grenzeloze, creatieve schepping te zien.

Amen.

Mounir

BEELDDRAGER VAN GOD GEZOCHT

Jetske Christoff Venema

Misschien komt het omdat ik net weer een verhuizing achter de rug heb, maar onwillekeurig moet ik bij het woord 'beeldrager' toch altijd denken aan iemand die met een televisie loopt te zeulen, diegene draagt een beeld, een beeldscherm. Maar wanneer we het in dit boek hebben over beeldrager zijn, zijn wij het beeldscherm en gaat het om wat wij laten zien van God. Wij als auteurs, als lezers, queer of cis-hetero, overtuigd christen of zoekende twijfelaar, ieder vanuit een unieke situatie, achtergrond en context, allen als mens een beeldrager van God.

Beeldrager is zo'n typisch christelijk woord waarvan ik me altijd afvraag of deze term in enige andere (sub)cultuur voorkomt, net als 'stille tijd.' In onze specifieke christelijke wereld is het zo'n gewoon woord geworden dat we er misschien in de titel van dit boek zelfs snel overheen lezen en gelijk naar de triggerende m/v/x willen: 'Kan dat wel?' Ik ben dit boek gaan samenstellen in de hoop en het geloof dat, wanneer we wat langer stilstaan bij wat het betekent om beeldrager van God te zijn — hoe we daar vandaag vorm aan geven en hoe dat in het verleden is gebeurd — de aanduiding m/v/x niet alleen mogelijk wordt, maar uitgroeit tot een viering van Gods veelkleurigheid. Laten we daarom voor we in de zogenoemde 'queer readings' duiken, stilstaan bij wat we bedoelen als we het hebben over 'beeldrager' en in welke context we dit woord gebruiken in dit boek.

1. In dit boek maken we gebruik van verschillende queer readings om te ontdekken wie of wat er te vinden is aan queer representatie in de Bijbel. Willien van Wieringen zal nog meer in detail uitleggen wat queer theologie en wat een queer reading is. Voor nu is het goed om te weten dat een queer reading bestaat uit het zoeken naar wie of wat queer is in de Bijbel, waarbij queer ook in brede vorm gebruikt kan worden als 'anders' of 'raar', of dat er vanuit een queer perspectief naar de Bijbel wordt gekeken om die te interpreteren en uit te dagen.

BEELDDRAGER

God zei: ‘Laten Wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op Ons lijken; zij moeten heersen over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.’ God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep Hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen.

Genesis 1:27-28

Ons typisch christelijke woord komt uit het eerste hoofdstuk van de Bijbel waar verteld wordt dat God de mensen schept. Ik ben geen theoloog en zal verder niet in gaan op het mannelijk én vrouwelijk en wat ik daar zoal in denk te lezen, dat laat ik aan de experts. Maar laten we voor het begrip van dit boek eens kijken naar wat ‘beeldrager-zijn’ is en wat hiermee wordt bedoeld.

God schept in Genesis mensen die op Hen² lijken. Dat is interessant. God schept niet zomaar iets volkomen nieuws, zoals Hen eerder deed met de dieren, in al hun variatie en pracht, waarin Hun creativiteit al zo duidelijk zichtbaar werd. God schept de mens naar Hun eigen evenbeeld, aan de hand van wie Zij al zijn, er gaat iets vooraf aan ons bestaan en dat is God. Dat betekent dat we in ons mens-zijn, iets zichtbaar maken van onze Schepper. We laten daarmee iets zien van wie God is op aarde, met het gevolg dat we dat ook bij elkaar mogen herkennen. Hierdoor verandert ook direct hoe we naar elkaar kijken én hoe we met elkaar omgaan. Al moet ik eerlijk toegeven dat ik daar niet altijd zo mee bezig ben. God herkennen in de mensen om mij heen kan soms maar zo een flinke uitdaging zijn. Toch, we dragen allemaal iets van dat evenbeeld van God dat wonderlijk mooi in ons is gelegd.

2. Ik gebruik de voornaamwoorden Hen/Hun voor God in mijn tekst. Enerzijds omdat God in eerste instantie zich in deze tekst presenteert als een meervoud, Hen gebruikt Wij en Ons terwijl het wel over enkelvoud ‘God zei’ gaat. God is nooit alleen en in zichzelf verbinding van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Anderzijds wordt naast die/diens in het Nederlands ook hen/hun gebruikt voor non-binaire personen. God heeft geen gender en om Hen daarmee niet te beperken tot onze menselijke structuren, vind ik zelf een non-binaire aanspreekwijze passend. Als jij je wel comfortabel voelt bij God als Hij/Hem of Zij/Haar, dan is daar uiteraard niks mis mee, God komt graag tot ons op een manier die bij ons past. Denk hierbij ook aan ‘de uitnodiging’ van W. Paul Young waarin God zich presenteert als vrouw, omdat de hoofdpersoon een verstoorde relatie met zijn vader heeft.

GODSBEELD

Maar daar houdt het niet op, want wij mensen zijn gemaakt als wezens die altijd in beweging zijn. We zijn niet slechts kopietjes van God die als lemmings over de aarde scharrelen. Sterker nog, daar zou waarschijnlijk maar weinig beeld van een levende God in zitten. We hebben een eigen wil, keuzevrijheid en denkvermogen meegekregen.

Zodoende kunnen we tegenover (of misschien liever naast, want ik zou niet het idee van een tegenstelling willen geven) dat woord ‘beelddrager’, het woord ‘godsbeeld’ zetten. ‘Beelddrager’ ontmoet ‘godsbeeld’ op het moment dat onze eigen ervaring en denken erbij komen kijken. Wanneer je een beeld uit wil dragen van iets, is hoe je dit doet onlosmakelijk verbonden met het beeld dat je daarvan hebt.

Het doet me denken aan het oude Soefi-verhaal waarbij een circus met een olifant langs een dorp van blinde mensen trekt: ‘Het voelt als een stevige boom’, zegt een dorpeling die aan de poten van de olifant voelt, ‘het wuift als een waaier’, beweert een ander die de oren voelt. ‘Het is zacht als een kwast’, fluistert de derde die voorzichtig aan de staart voelt. ‘Nee joh, het lijkt wel een sterke flexibele slang’, geeft de volgende bewoner terug die aan de slurf hangt. Het beeld dat jij hebt van de olifant, is waar jij vanuit leeft, wat jij aan de wereld verkondigt en laat zien. God is oneindig groot, veel groter en complexer dan een olifant, dus het zou onzin zijn om te zeggen dat jouw beeld volledig is en als enige klopt. Niet voor niks hebben we zoveel verschillende woorden, titels en gelijkenissen om aan God te refereren en schieten we daar alsnog mee tekort, van koning tot moederkip, zowel leeuw als lam. Zo kunnen we allemaal als unieke beelddrager van God ontzettend veel leren van elkaar en van wat we bij elkaar kunnen zien van God.

Voor mijn masterscriptie ‘In Your Image’ deed ik onderzoek naar het godsbeeld van non-binaire christenen om via hun inzichten meer te begrijpen van genderdiversiteit in het christendom. Je kan soms juist het meeste leren over een systeem (zoals gender in de kerk) door te praten met de mensen die erbuiten vallen. Daarom ging ik in gesprek met non-binaire christenen over onder andere hun godsbeeld. Uit mijn onderzoek bleek dat het beeld

dat je hebt van God sterk wordt bepaald door de godsbeelden die je worden aangereikt vanuit je omgeving. Welke verhalen vertellen mensen over God? Wat krijg je mee over Hen, zowel vanaf de preekstoel als in het doen en laten van andere beelddragere? En wat heeft dat gedaan met jouw beeld van God? Zo blijkt dat veel mensen toch in eerste instantie een ‘Sinterklaas-achtig figuur’ voor zich zien wanneer het gaat over God, vaak gebaseerd op de oude kinderbijbel die vroeger werd voorgelezen. Probleem blijkt dan: als God inderdaad een witte meneer met een baard zou zijn, waarom zouden we dan niet allemaal team baardgroei zijn? Wat als het godsbeeld dat je is aangereikt vooral beperkend werkt? Zo liet mijn scriptie al zien dat wanneer we enkel kijken naar beelden van God als man, we heel veel missen van God die zich ook openbaart met vrouwelijke beelden en voor onze maatschappij typisch vrouwelijke kenmerken. Zonde en niet zonder gevolgen. Dit heeft impact zowel voor mensen persoonlijk, als ook op een groep zoals de gemeenschap in een kerk of zelfs op de maatschappij als geheel. Zoals theologisch feminist Mary Dalyⁱ zei: ‘If God is male, then the male is God’, waarmee ze aangaf dat de manier waarop mannelijke beelden van God prominenter naar voren worden gebracht in het christendom een zekere sociale impact heeft, zoals dat de man ten onrechte boven de vrouw kan worden gesteld. Zo hebben de godsbeelden die we laten zien aan elkaar naast mogelijke mooie en bemoedigende invloeden ook een macht waarmee we mensen buiten kunnen sluiten.

Zo kwam ook in mijn onderzoek naar voren dat er een sterke link bestaat tussen hoe je naar jezelf kijkt en je beeld van God. Beelden van een oordelende God leiden tot problemen met het accepteren van jezelf. Maar dat werkt ook de andere kant op: beelden van een liefdevolle God zorgen voor een toenemende zelfacceptatie. Al is het wel een kip-eiverhaal: groei je in zelfacceptatie omdat je gelooft dat God om jou geeft, of groeit God mee wanneer je meer overtuigd raakt van jouw eigenwaarde?

Wanneer je omgeving bestaat uit beelden waarin God niet met liefde naar jou kijkt, is het moeilijk om die liefde wel aan jezelf te geven. Niet voor niks voelen veel queers zich genoodzaakt om God en kerk te scheiden in hun zoektocht, in het beste geval om zo vast te kunnen houden aan een God die wel liefdevol is. De kerk kan dan gezien worden als aards en menselijk en daarom logischerwijze